Upravljanje memorijom

Operativni sistemi 1

Institut za matematiku i informatiku
Prirodno-matematički fakultet, Kragujevac

doc. dr Miloš Ivanović

Decembar 2013. god.

O čemu će biti reči?

Zahtevi pred sistemom za upravljanje memorijom

1. **Relokacija** - Od koje početne adrese će program biti učitan nakon povratka sa diska?
2. **Zaštita** - Sve memorijske adrese se moraju proveriti u vreme izvršavanja programa
3. **Deljenje** - Procesima treba obezbediti deljena memorijska područja preko kojih mogu da komuniciraju, bez ugrožavanja zaštite.
4. **Logička organizacija** - Omogućiti modularnu organizaciju programa, npr. preko statičkih i dinamičkih biblioteka. Postiže se *segmentacijom*.
5. **Fizička organizacija** - Primarna i sekundarna memorija. Upravljanje funkcijom razmene ne treba prepustiti programeru (*overlaying* tehnika), već OS-u.

Zahtevi adresiranja u okviru procesa

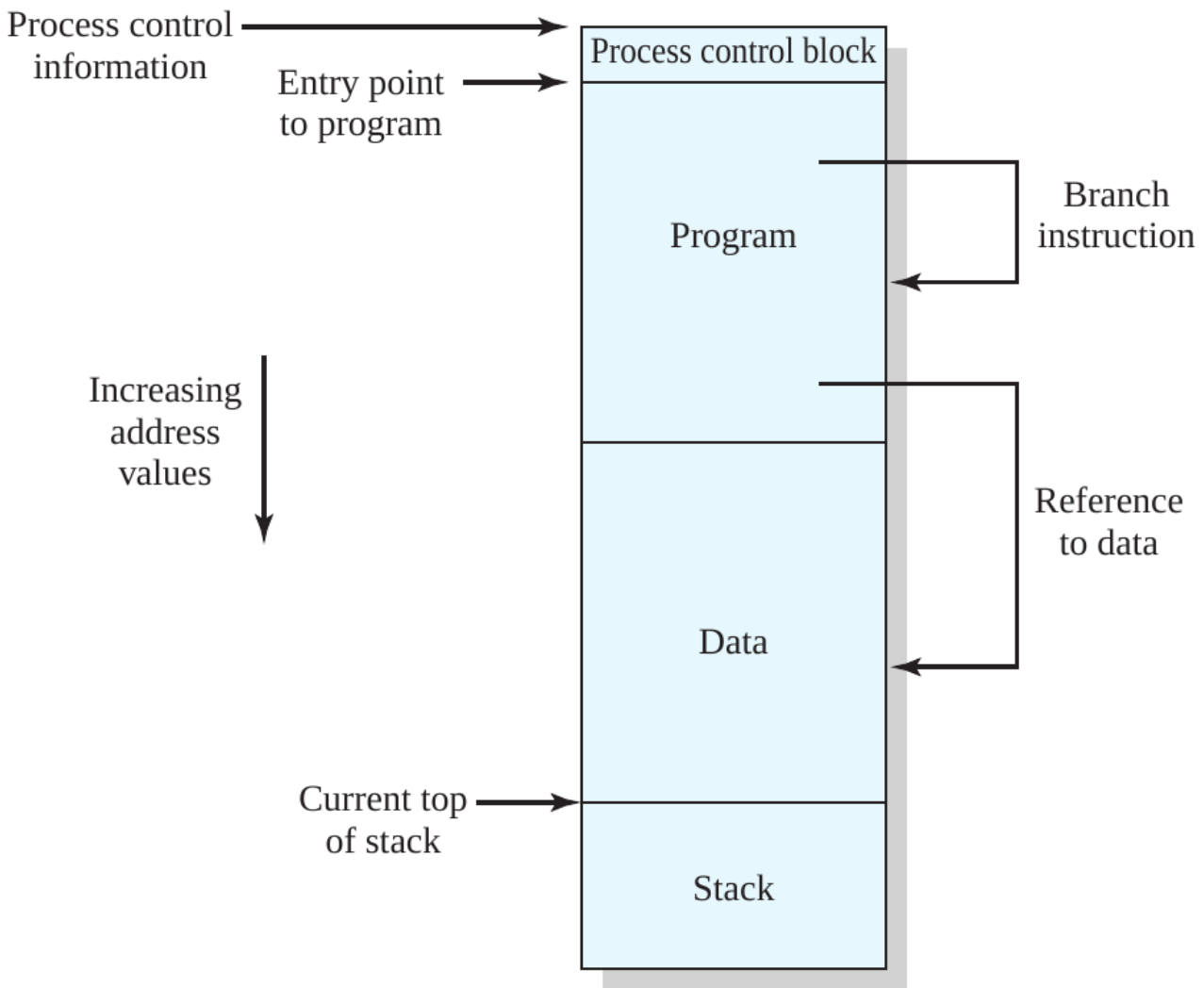

Fiksna podela na particije

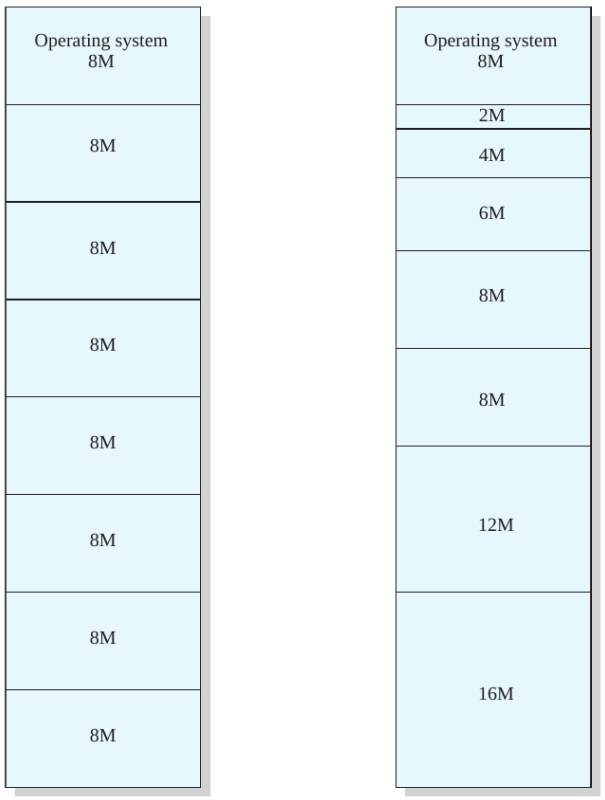

Slika: Particionisanje sistema sa 64MB RAM. *Levo*: Particije jednake dužine *Desno*: Particije različite dužine

Problemi

- Program može biti prevelik za jednu particiju
- **Unutrašnja fragmentacija** - neefikasno iskorišćenje prostora
- Problemi mogu da se umanje, ali ne i reše uvođenjem nejednakih particija
- Broj particija, a prema tome i **najveći broj procesa u memoriji je fiksan** i ograničen
- **Da li se zahtevi procesa za memorijom znaju unapred?**

Algoritam smeštanja

Dodeljivanje najmanje odgovarajuće partcije

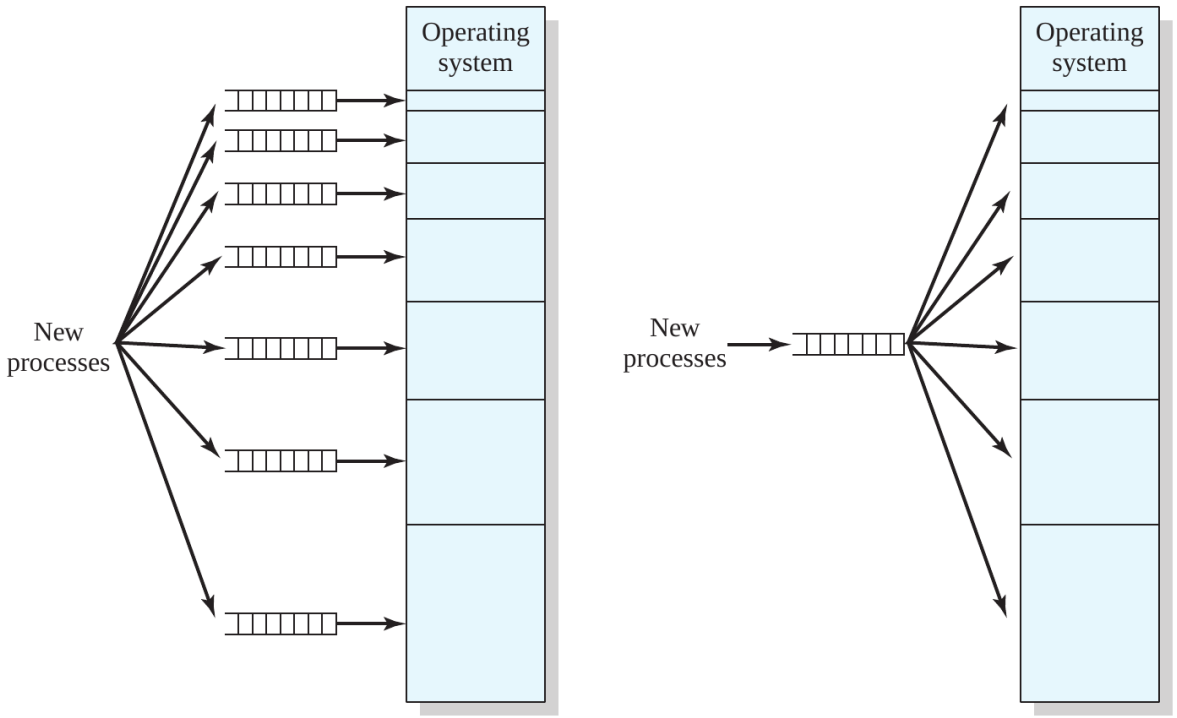

Pitanje

Da li je efikasnije imati red čekanja ispred svake particije ili samo jedan zajednički?

Dinamičko particionisanje memorije

Dodela tačno onoliko prostora koliko proces traži

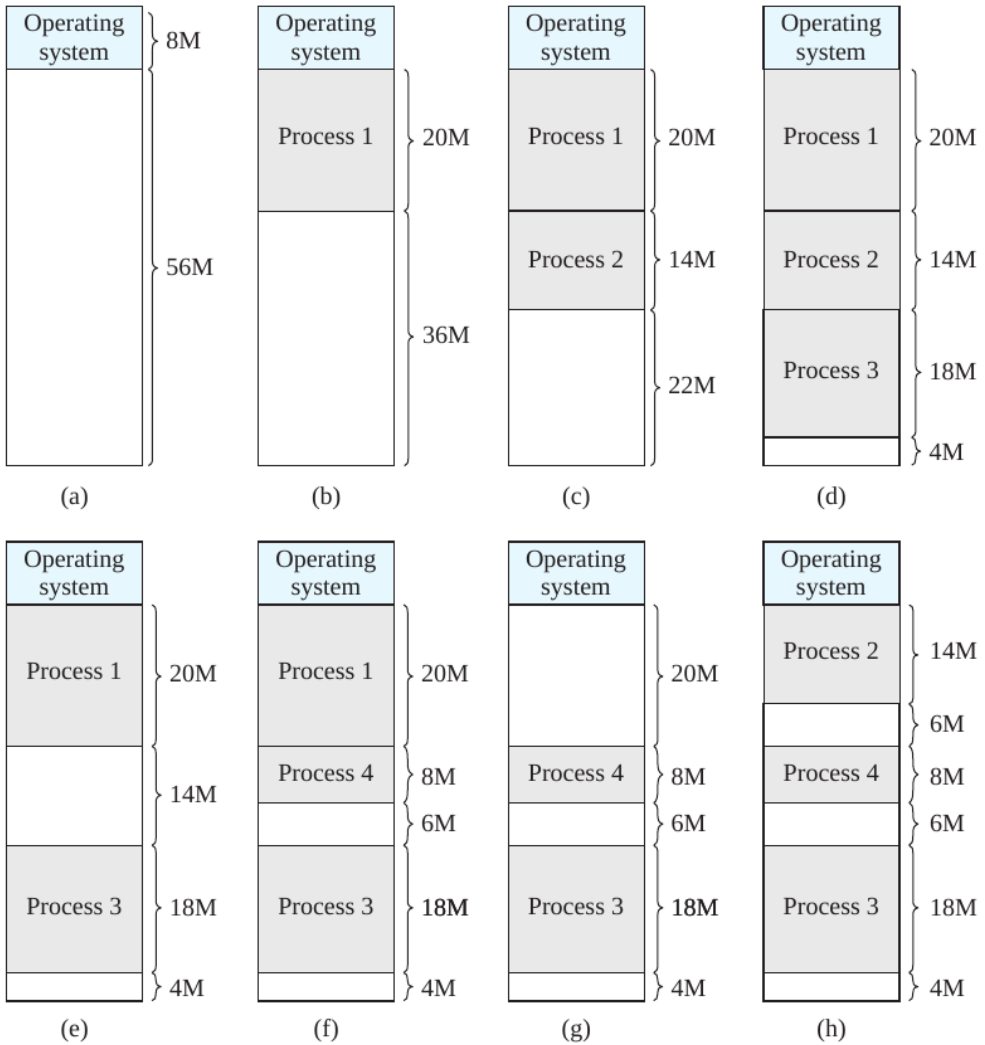

Dinamičko particionisanje memorije
Problemi

Problem

Spoljašnja fragmentacija - Memorija koja ostaje nedodeljena je sve više i više fragmentirana

Rešenje - sažimanje

Delimično rešenje problema spoljašnje fragmentacije je **sažimanje**- (**compaction**). Osnovni uslov za funkcionisanje ovog mehanizma je mogućnost *relokacije procesa*.

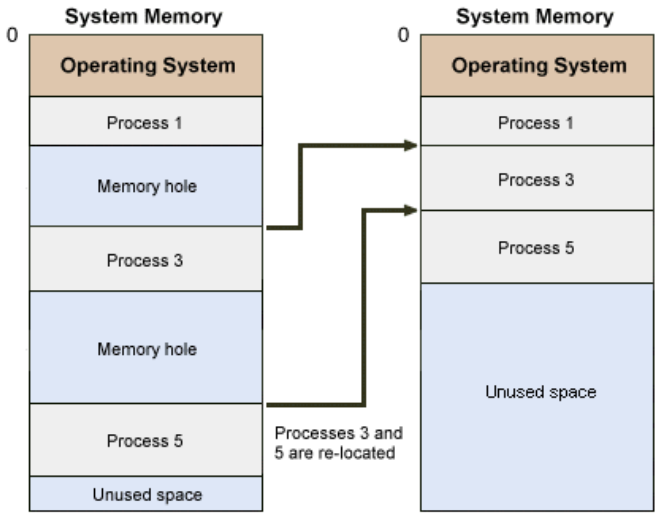

Algoritam smeštanja

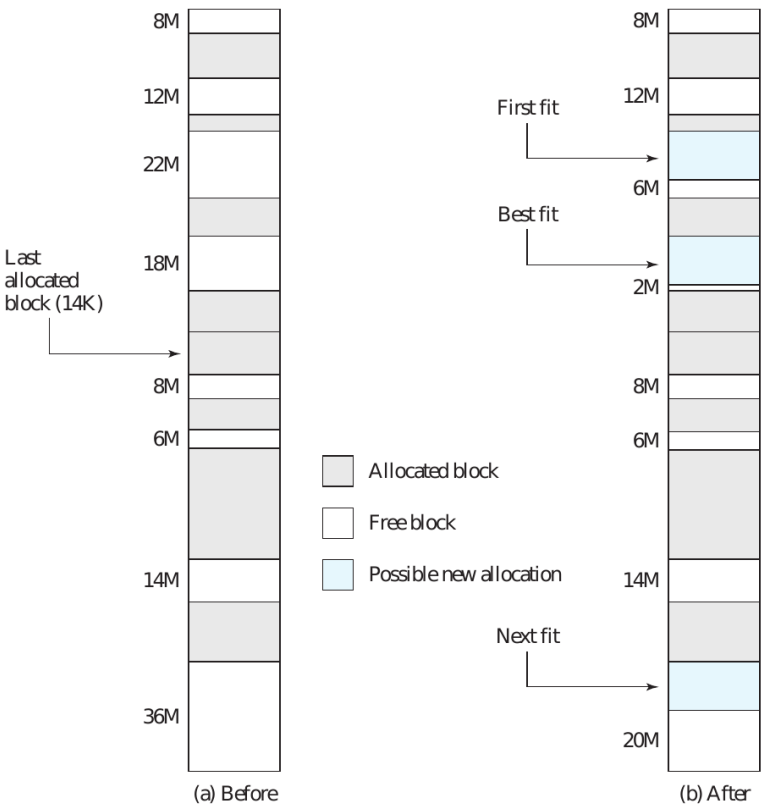

Algoritmi

1. **Najbolja odgovarajuća** - Najmanja particija koji odgovara zahtevu
2. **Prva odgovarajuća** - Prva slobodna koja odgovara zahtevu
3. **Sledeća odgovarajuća** - Prva odgovarajuća počevši od prethodne dodele

Pitanje

Koji algoritam ima najlošije performanse?

Partnerski sistem dodele memorije

- Na raspolaganju su blokovi veličine 2^K, gde je $L \leq K \leq U$ (2^U je obično ukupna veličina memorije).
- Kada se postavi zahtev s takav da je $2^{U-1} \leq s \leq 2^U$ dodeljuje se ceo blok.
- U suprotnom, blok se deli na dva partnera veličine 2^{U-1}. Ako je $2^{U-2} \leq s \leq 2^{U-1}$, dodeljuje se jedan od blokova.
- Postupak se ponavlja sve dok se ne nađe odgovarajući najmanj blok $\geq s$ i dodeli zahtevu.
- Održava se lista rupa svake veličine 2^i. Ako dva partnera i-te klase ostanu nedodeljena, spajaju se ponovo u jedan blok klase $(i + 1)$.

```
void get_hole(int i)
{
    if (i == (U + 1))
        <greska>;
    if (<i_list prazna>)
    {
        get_hole(i + 1);
        <podeli rupu na partnere>;
        <dodaj partnere na i_list>;
    }
    <uzmi prvu rupu na i_list>;
}
```

Partnerski sistem dodele memorije

Primer

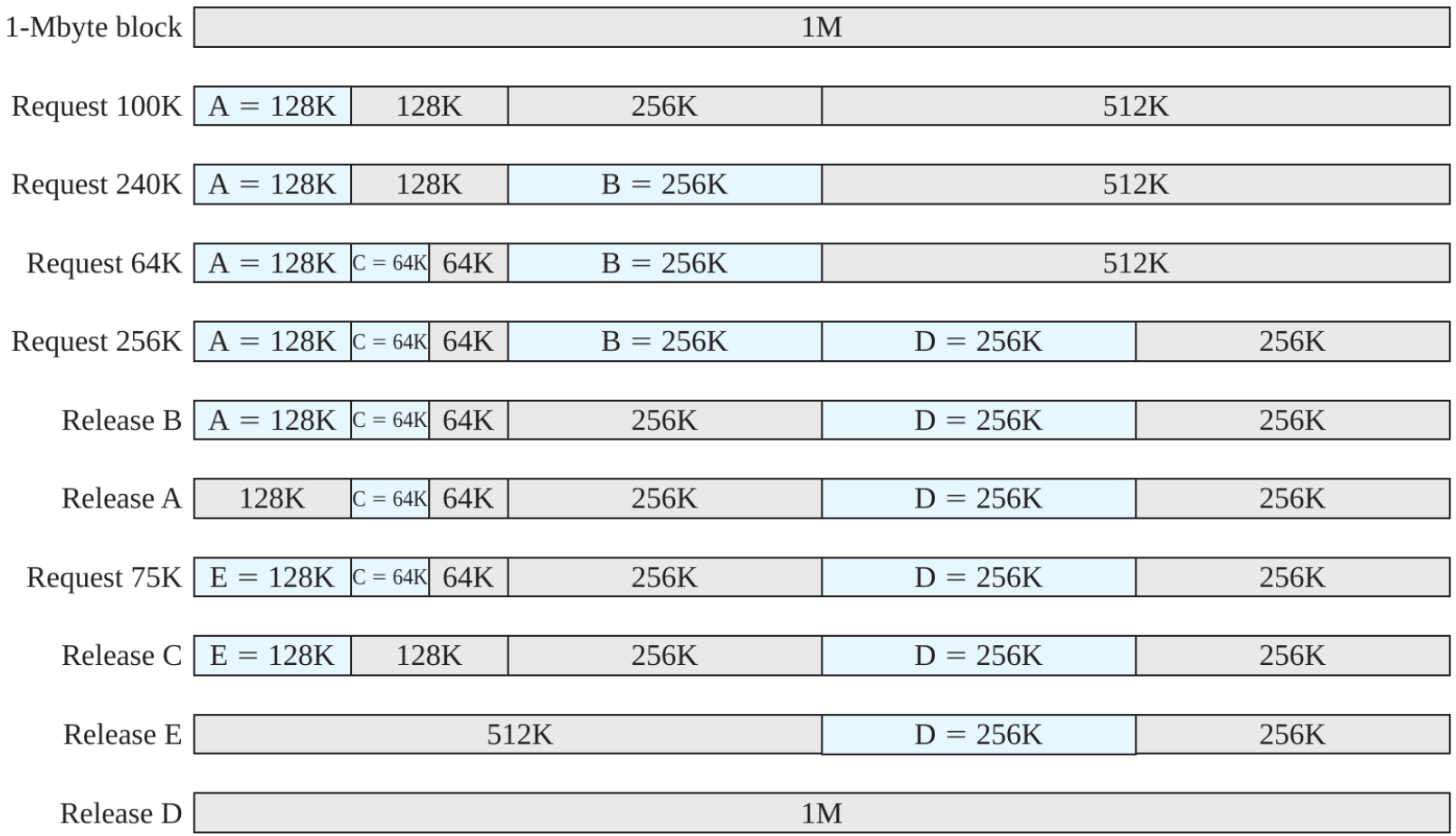

Partnerski sistem dodele memorije

Organizacija u formi binarnog stabla

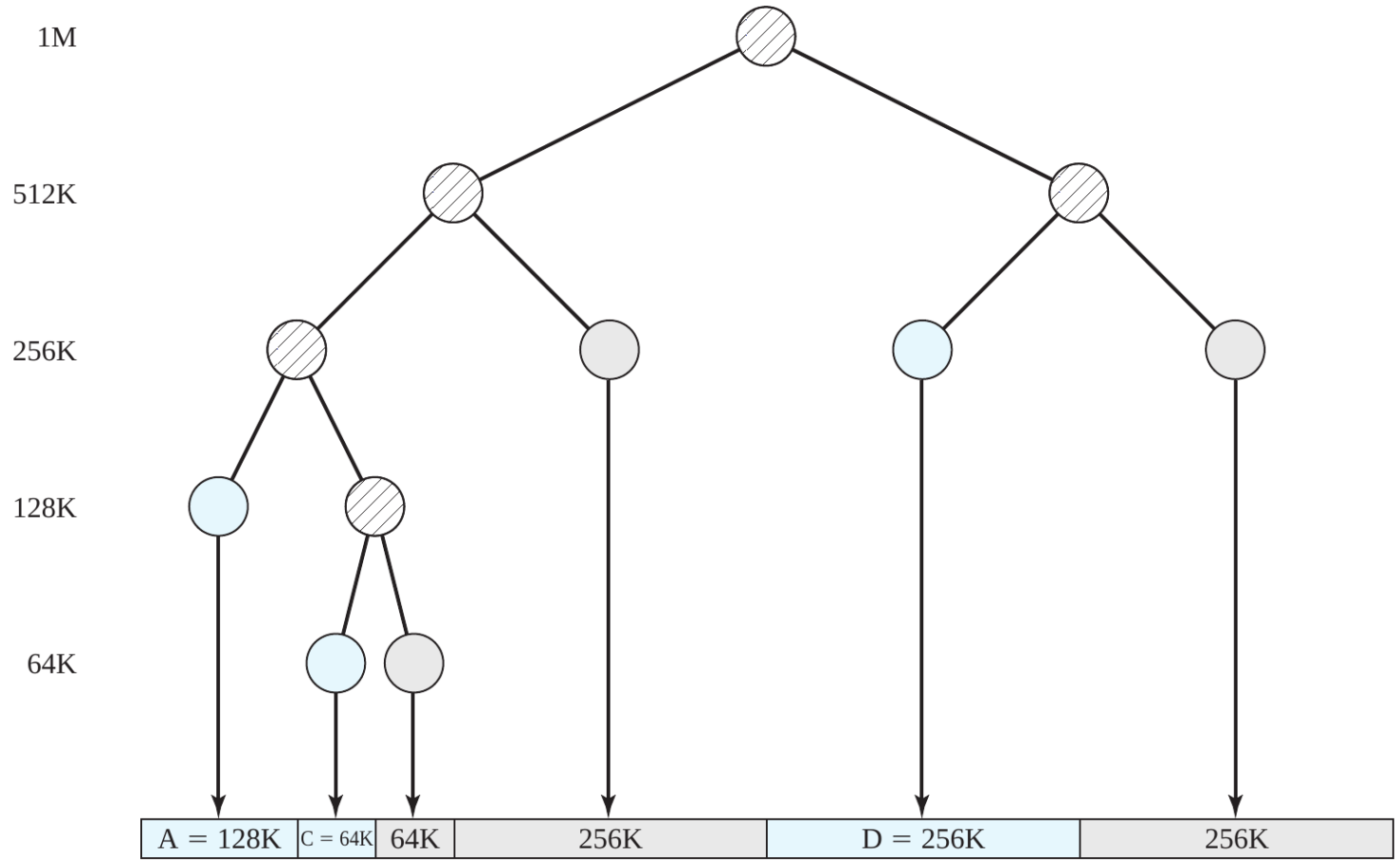

Relokacija

- Ukoliko se ograniči da proces posle zamene (*swap*) može da se učita samo u istu particiju, algoritam je jednostavan. Samo prvi put treba dodati početnu adresu particije svim adresama u kodu.
- **Logička adresa** je referenca na memorijsku lokaciju nezavisna od trenutne situacije u memoriji. Mora da se prevede u fizičku adresu.
- **Relativna adresa** je poseban primer logičke adrese koja se izražava relativno u odnosu na neku poznatu tačku.
- **Fizička adresa (apsolutna adresa)** je stvarna lokacija u RAM-u.

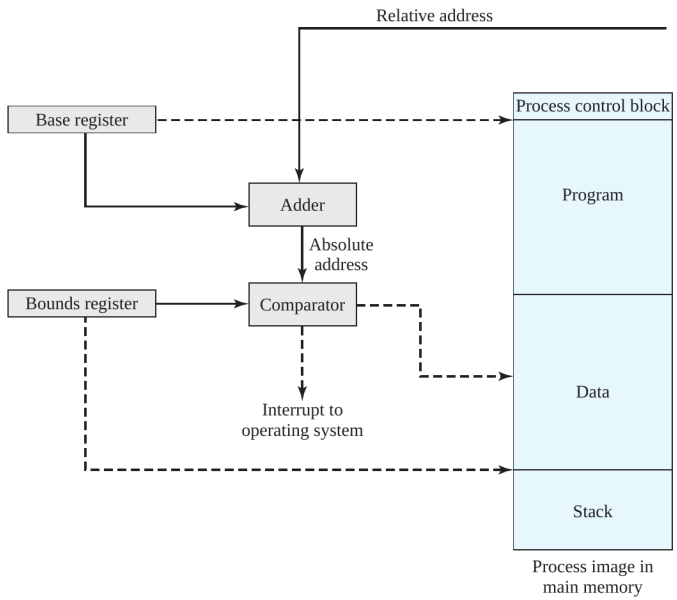

Straničenje

Problem

Podela na particije, bilo fiksno, bilo dinamički je **neefikasno** u smislu unutrašnje, odnosno spoljašnje fragmentacije.

Novi pristup - straničenje

- Delovi procesa, koji se zovu **stranice (pages)**, dodeljuju se odgovarajućim raspoloživim delovima memorije koji se zovu **okviri (frames)**.
- Mora postojati evidencija o dodeljenim okvirima. Za tu svrhu se koristi **tabela stranica**

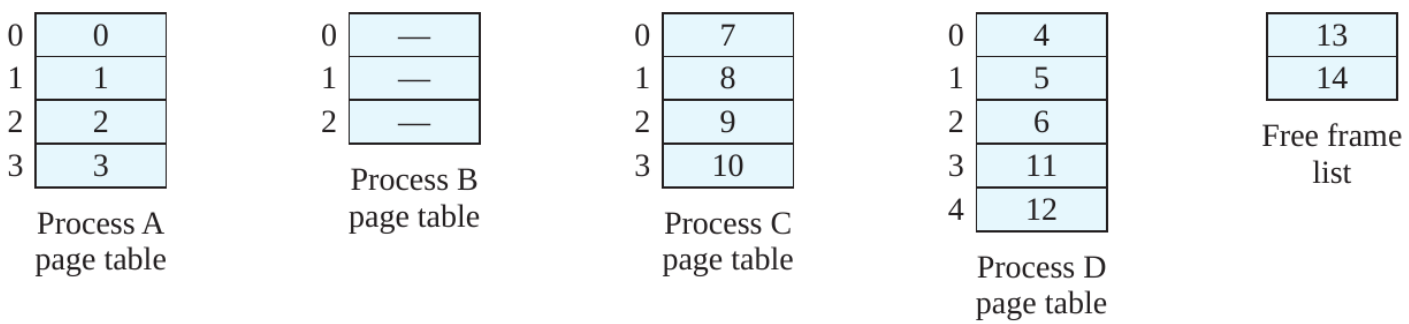

Primer straničenja

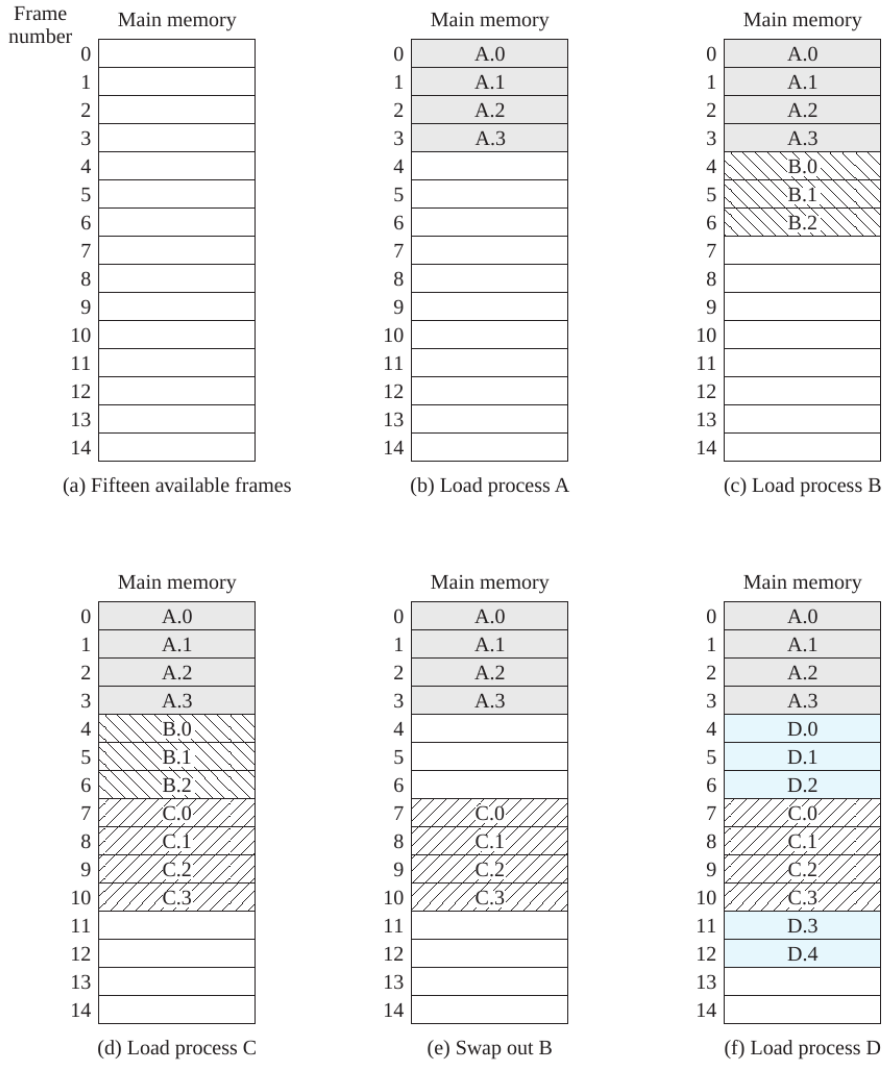

(a) Fifteen available frames

(b) Load process A

(c) Load process B

(d) Load process C

(e) Swap out B

(f) Load process D

Logičke adrese kod particionisanja i straničenja

Objašnjenje primera

Primer na slici prikazuje situaciju kada imamo 16-bitne adrese (ukupno 64K), koje su podeljene na stranice od po 1K. Relativna adresa 1502 je binarno 0000010111011110. Znači, 10 bitova za adresu u 6 bitova za indeks stranice. Adresa 1502 odgovara pomeraju za 478 (0111011110) na stranici 1 (000001).

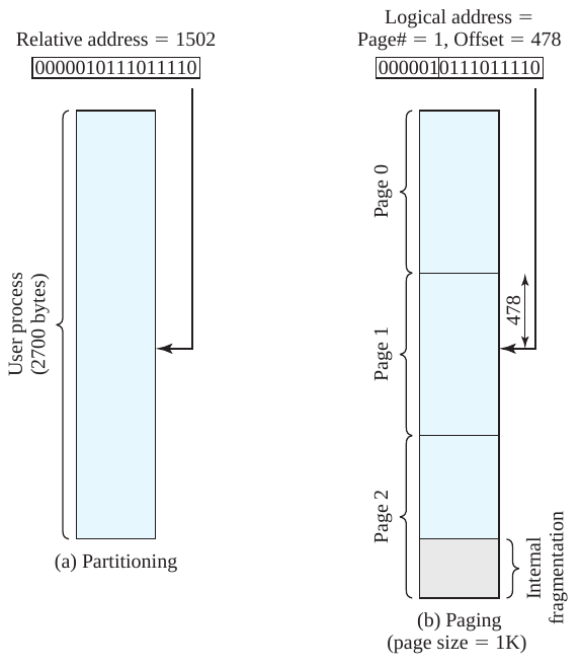

Segmentacija

- Korisnički program može da se podeli tako što se kod i podaci raščlane na izvestan broj segmenata.
- Dok je straničenje obično nevidljivo za programera, segmentacija je vidljiva i predstavlja dodatnu pogodnost kod **modularnog programiranja**
- Logička adresa se sastoji iz dva dela, **broja segmenta** i **pomeraja**
- Pošto segmenti nisu jednake veličine, proračun efektivne adrese je malo složeniji, uz referenciranje tabele segmenata

Segmentacija - primer

Objašnjenje primera

Gore je dato formiranje fizičke adrese kod straničenja, a dole kod segmentacije. Kod segmentacije je uzet 4-bitni broj segmenta i 12-bitni pomeraj.

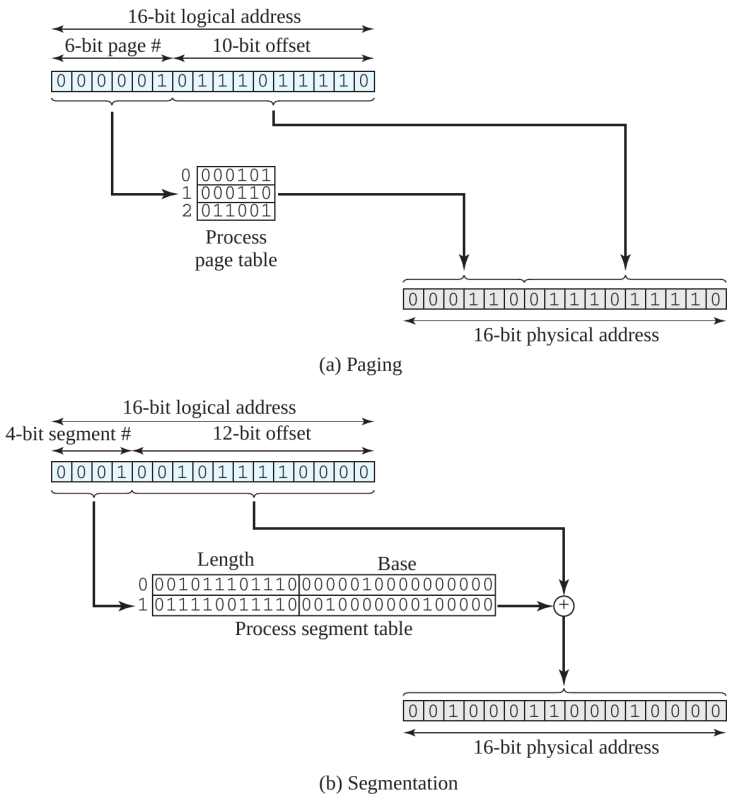

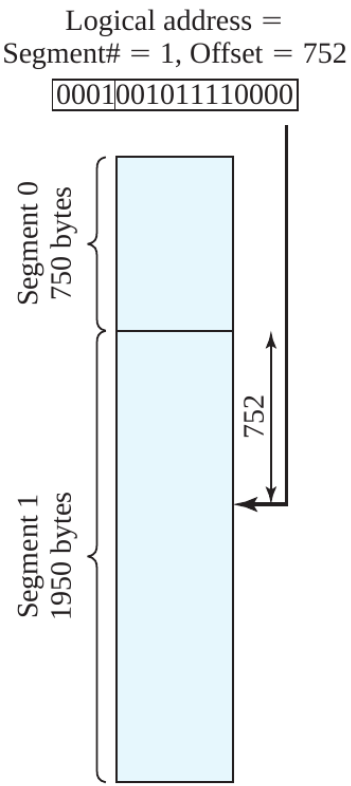

Sigurnosni problemi

Buffer overflow (buffer overrun)

```
int main (int argc, char *argv[ ])
{
  int valid=FALSE;
  char str1[8];
  char str2[8];
  strcpy(str1,"START");
  gets(str2);
  if (strncmp(str1,str2,8)==0)
    valid=TRUE;
  printf("buffer: str1(%s),str2(%s),valid(%d) \n", str1, str2, valid);
}
```

```
$ gcc -o primer primer.c -m32
$ ./primer
START
buffer: str1(START),str2(START),valid(1)
$ ./primer
STARTSTART
buffer: str1(RT),str2(STARTSTART),valid(0)
```

Učitavanje i povezivanje (*Loading & Linking*)

1. Apsolutno učitavanje
2. Relativno učitavanje
3. Dinamičko učitavanje u vreme izvršavanja

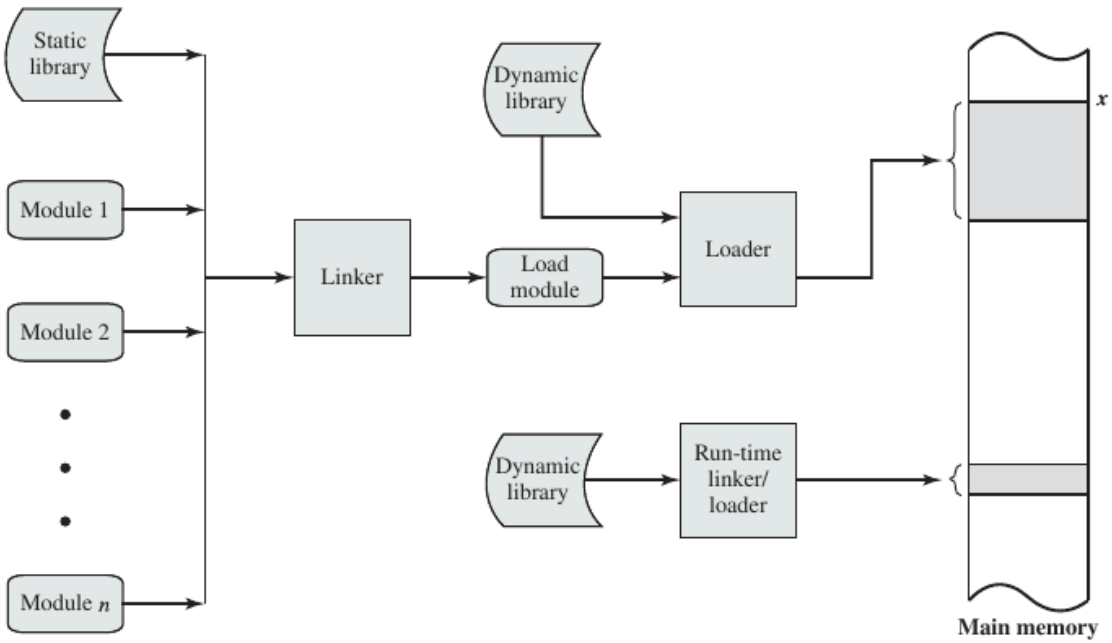

Apsolutno i relativno učitavanje

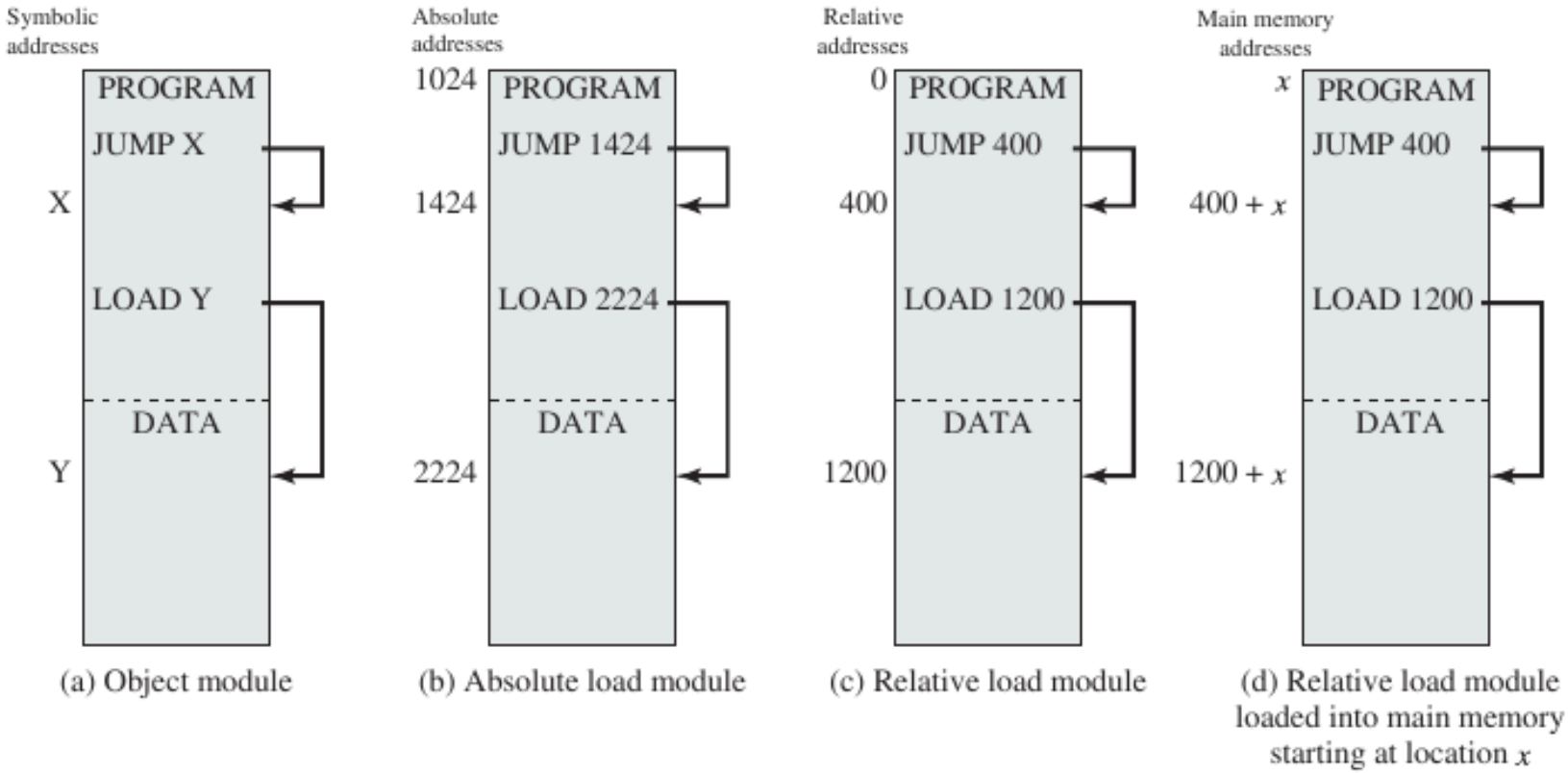

(a) Object module (b) Absolute load module (c) Relative load module (d) Relative load module loaded into main memory starting at location x

Funkcija povezivanja (*Linker*)

1. **Statičko povezivanje**
2. **Dinamičko povezivanje** u vreme učitavanja i u vreme izvršavanja
   - Postaje lakše da se ugrade promene modula
   - Automatsko deljenje koda među procesima
   - Proširivanje funkcionalnosti OS-a